Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St. Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII. Ч. 167. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 4-го ВЕРЕСНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 4, 1981 167 VOL. LXXXVIII

Ратґерський університет пропонує багату програму українознавства

Нюарк, Н. Дж. — Студенти з Ратґерського університету матимуть унікальну нагоду брати участь у „Проєкті українського народного життя" протягом 1981/1982 навчального року. **Організований разом з співспонзорами - УНСоюзом, СУА — Союзом Українок Америки, Нюджерзькою Історичною Ко**місією і Ратґерським університетом, проєкт називається „Громада: українське народне життя в Ню Джерзі". Проєкт складається з фотоесею, матеріяльної виставки народної культури, симпозіюму, народного фестивалю і концерту народної музики. Все це кульмінуватиметься 27-го березня 1982 року у Робесон студентському центрі на кампусі Ратґерського університету в Нюарку.

Фотоесей виконає д-р Доналд Локута з Кін (Kean) коледжу, відомий професійний фотограф. Він документуватиме життя української родини і її традиції на просторі північного Ню Джерзі. Цей фотоесей становитиме тло для відкритої згодом у Робесон ґалерії української народної виставки, а пізніше ці фотографії зможуть використовувати інші організації, які плянували б пересувну виставку чи виставку в їхній місцевості. Виставку українського народного мистецтва очолюватиме Стюарт Вайт, куратор Робесон — центру ґалерії. На виставці експонуватимуться зразки української вишивки, різьби по дереві, кераміки, обрядового печива і писанок.

Симпозіюм збере разом знавців українсько-американської історії, соціології, музики, народного промислу і мистецтва. Досі під**тверджено, що участь у сим**позіюмі братимуть д-р Роберт Б. Климаш, колишній директор Українського Культурно-Освітнього Центру з Вінніпеґу, Канада, який буде говорити про народне життя в Канаді; професор з Сітон Голл університету д-р Ігор В. Зєлик говоритиме на тему асиміляції і національного культурного збереження українців у Америці; Дора Рак з Мейплвуду, відома діячка СУА, говоритиме про історію українських поселень у Ню Джерзі; Юліян Китастий з Ратґерського університету демонструватиме традицію клясичної бандури; мґр Любов Волинець з Українського Музею в Ню Йорку говоритиме про декоративне печиво, рушники і загально вишивки, які вживалися **в ритуальних і релігійних** церемоніях; Зенон Елиїв з Рочестерського Інституту технології розповість про символізм мотивів писанки.

Студентами, які братимуть активну участь в цьому проєкті, будуть ті високошкільники, які запишуться на такі курси-виклади: **Курс — американський** фольклор; виклад дає три кредити і його веде д-р Дейвид Коген. Студенти тут матимуть крім іншого **великий вибір у вивченні укра-**

(Продовження на ст. 3)

Два совєтські підполковники загинули в Анґолі

Люанда, Анґоля. — Обмежена в своїх первісних плянах південноафриканська збройна акція в Анґолі комплікується. Здобута південноафриканськими відділами зброя й документи, забрані полонені, присутність совєтських воєнних дорадників впоблизу кордону, концентрація партизан СВАПО і анґольських ударних частин вказують на широко закроєні наміри Совєтського Союзу в тій частині Африки. Південноафриканська акція зірвала ті наміри й створила зовсім нову ситуацію.

Передові органи світової преси висувають припущення, що чинники ЗСА мали точніші інформації про совєтські наміри й тому підтримували Південноафриканську республіку в Раді Безпеки ОН. Вислів американського делеґата про те, що „не можна причинитися до збільшення труднощів Південноафриканської республіки, коли перед нею і так великі труднощі та небезпеки", набирає тепер глибшого значення. Наявність совєтських високих старшин в прифронтовій полосі, з яких декілька загинуло, а між ними два підполковники, яких прізвища не подано до публічного відома, вказує на активну ролю Москви в усіх аґресивних заходах в обширі Анґолі. Старший сержант совєтських збройних сил, Ніколай Ф. Пестрецов, якого південноафриканці забрали в полон й тепер допитують, належав до групи спеціялістів в бойовій тактиці малих відділів.

Додаткові інформації з Анґолі потверджують, що кубинський експедиційний корпус останнім часом дістав поповнення в зброї та амуніції, нову зброю й був у повній готовости до більших збройних акцій. Він творить другу лінію акції і мав бути головним чинником у дальших вирішних боях з південноафриканськими збройними силами. Партизани СВАПО й анґольські відділи, сконцентровані в Ксанґонґо, були фактично під командою совєтських старшин, які виступали нібито в характері військових дорадників. Знищення того міста, змасованої в ньому зброї й інших бойових засобів південноафриканськими відділами, зліквідувало оперативний центр першої фази акції, яку намічували совєтські старшини.

Совєтський Союз уже раніше заключив з Анґолею „пакт приязні й співпраці", який є не лише формальноправною базою усіх совєтських сателітів, але також підставою до силової інтервенції Совєтського Союзу в подіях на терені таких країн. Намагання Совєтського Союзу і його сателітів перевести в Раді Безпеке ОН засуд Південноафриканської республіки й заклик до негайного відкликання її військ з терену Анґолі мали на меті створити відповідні передумови для ширших заходів проти тієї республіки. Американське вето в Раді безпеки зірвало ці наміри. Після невдачі в Раді Безпеки ОН анґольські офіційні чинники заявили, що вони плянують, якщо положення не покращає, закликати на допомогу війська своїх союзників, тобто в першу чергу ЄССР.

Польський уряд постачає зброю палестинським партизанам

Варшава, Польща. — Інформаційне агентство Ройтерс подало до публічного відома факт, що польська державна летунська лінія (приватних там немає) Льот займається доставою зброї до скривавленого Ливану. Викриті на гарячому вчинку офіційні польські чинники заявили, що припинять акцію.

Це ніколи не було таємницею, що сателітні країни з доручення Москви доставляють до різних країн зброю, амуніцію та виконують для неї розвідочні та підривні завдання. Чималу ролю в таких акціях виконують і поляки, про що польський уряд завжди знав але завжди заперечував. Одначе тепер прилапано його на гарячому. В суботу, 29-го серпня, прибув польський літак до Бейрута з пасажирами, поштою та торговельними посилками. Припадково не втаємничений в ті справи митник, звичайно митників і інші служби перекуповують росіяни, сателітні країни, або відборці таких посилок, відкрив великі скрині, які були в тому літаку та які виладувано й на його здивування знайшов у них сотні важких пістоль, які були здекляровані як зовсім інший вантаж. Сталося це на очах багатьох людей і заперечити того не можна було, хоч представники палестинських партизан намагалися це зробити. Не зважаючи на заклики адміністрації летовища, ніхто по ті пістолі формально не зголосився і не пробував вияснити цілої афери.

Справа дісталася насамперед до місцевої преси, а відтак через аґентство Ройтерса до світової преси.

Недавно така сама історія сталася на тому самому летовищі з болгарським літаком, який привіз ладунок понад тисячу пістоль й намагався його передати лівим партизанам.

Керівництво профспілки „Солідарносьць" запротестувало проти офіційної контробанди зброї та ще й до скривавленого й роздертого внутрішніми міжусобицями Ливану. „Солідарносьць" засудила поступування тих польських чинників, які з доручення Москви виконують такі чорні завдання. З одного боку совєтська і сателітна преса кричать, що Ливан кривавиться та закликають до припинення братовбивчої війни, а з другого боку постачають зброю найгіршим братовбивцям.

В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ ЗРОСТАЄ КОМУНІСТИЧНИЙ ТЕРОР

Прага, ЧСР. — Чеські комуністи щораз більше заслуговують собі місце **найбільше реакційного й** відсталого сателіта Москви. У цьому відношенні ще тільки Східня Німеччина може ривалізувати з ними. Настрашені ферментами й вимушеними на комуністичній **партії і уряді в Польщі реформами, чеські комуністи хапаються абсурдальних** засобів, щоб не допустити до подібних процесів у себе.

В лютому цього року поліція арештувала студентку Ленку Цуркову. Прокуратура закинула їй участь у польському студентському русі, конкретно в Незалежному об'єднанню студентів, що на думку чеської поліції було диверсією проти чехо-словацької держави і її системи. Не помогло нічого з аргументів обвинуваченої і її оборонців, що вона нічо**го в Польщі проти ЧСР не** робила, що польська кому**ністична влада таки оста**точно залеґалізувала це студентське об'єднання і т.д. На доручення з гори прокуратура таки виготовила акт обвинувачення, Цурковоі більше до Польщі на студії не пустили і молода дівчина чекає на суд і присуд. А присуд може бути дуже тяжкий.

Бо недавно чеський комуністичний суд судив молодого інтелектуала Рудольфа Баттека. Виною Баттека було те, що він дав переплетникові переплести й таким чином утривалити п'ять книжок з ділянки соціології й економіки, які зовсім незгідні з доктриною комунізму. Баттек ніяк не зміг переконати суддю, що переплетення книжок не є підривною діяльністю зверненою проти комуністичної системи й дістав він за те небувало високий вирок: сім і пів року тюрми і три роки після того — внутрішнього заслання.

Державна прокуратура крім таких „дрібніших" справ приготовляє великий, майже типоворосійський монстрпроцес. На лаві підсудних має засісти 18 обвинувачених — професорів, митців, журналістів і т.п. — за те, що вони писали книжки й виголошували доповіді незгідні з комуністичною доктриною. А деякі з них допустилися ще іншого злочину, значно гіршого, а саме: вони розмовляли з чужинцями та зустрічалися з ними. Не бракує між ними також таких, що писали звернення проти порушувань кінцевих ухвал Гельсінкського договору, який підписала також Чехо-Словаччина. В колах чеських дисидентів потішають себе думкою, що, може, комуністична влада розіб'є цей процес на декілька менших і не схоче зробити відстрашуючого монстрпроцесу, бо тоді обвинувачені дістали б особливо високі присуди.

Невдалі жнива в СССР

Москва. — Ще недавно совєтська преса заповідала багаті жнива цього року. Одначе ті передбачування не оправдалися. Жнива кінчаються на цілому півдні й перейшли в північні райони СССР і це дає змогу подати докладніші цифри про їхні висліди. Зовсім докладних цифер ще якийсь час не буде, але з тих, які вже тепер є певні, видно їхні невтішні висліди.

ЦК партії видав перші обіжники про висліди жнив і протилежно до теперішньої практики розіслав їх довірочно до партійних осередків, а не опублікував у пресі. В своїх обіжниках ЦК КПСС попередив, що жнива можуть бути такі погані, як були в 1972 та 1975 роках. ЦК вистерігається подати цифри, хочби приблизні, а тільки закликає до негайних інтенсивних зусиль, щоб врятувати те, що можна врятувати.

Згідно з державним пляном цьогорічні жнива мали дати 236 мільйонів метричних тонн. Була це посередня цифра, значно менша, як осягнена рекордовими жнивами 1978 року, коли зібрано 237,4 мільйонів метричних тонн. Передбачування американських експертів, частині з них уможливлено обсервувати в різних періодах стан засіяних полів, були, що жнива повинні дати коло 185 мільйонів метричних тонн. Це не є рекордово мало, але зовсім не вистачаюче для виживлення населення СССР.

Наслідки поганих жнив відіб'ються на цілій совєтській господарці. Насамперед прийдеться закупити значні кількості збіжжя за кордоном і заплатити за це закордонними девізами, а тим самим обмежити свої інвестиційні спроможності та скоротити закупи закордонних товарів.

В Америці

ДЖЕРЕЛА З КОНҐРЕСУ ВЖЕ ДАВНІШЕ передбачали, що президент Реґен, щоб утримати дефіцит Федерального бюджету від ще більшого поглиблення, мусітиме погодитися з тим фактом, що військовий оборонний бюджет, заплянований на наступний фіскальний рік, не може бути таким високим як передбачалося. Тож Адміністрація плянує просити Конґрес зменшити цей бюджет на 10-15 більйонів долярів. Ця вістка підтверджена також Пентаґоном.

ПОСПІХ, З ЯКИМ ПРАЦІВНИКИ СТАРШОГО віку відходили з праці на емеритуру в останніх декадах в Америці, зменшився, і все більше і більше людей, які досягають пенсійного віку, залишаються довше на праці і в цей спосіб не беруть фондів з соціяльного забезпечення, що в свою чергу добре відбивається на загальному економічному плянуванні Уряду. Проте, такий пізній відхід на емеритуру має і свої неґативні сторони: багато молодих людей, які щойно досягають працюючого віку, мають труднощі знайти працю для себе. Тому відсоток безробітних зростає, коли старші працівники довше залишаються при своїх станках і столах праці.

ДЖАН ГІНКЛІ МОЛ., ОБВИНУВАЧЕНИЙ У НАМІРІ вбити Президента і в замахові на життя інших трьох осіб, які разом з Президентом 30-го березня були поранені пострілами з револьвера, хотів добитися відпущення його на поруки з в'язниці перед судом, що ще має відбутися. Федеральний суддя після 30-хвилинного переслухання речників обвинуваченого відхилив таку можливість, кажучи, що Гінклі в тому разі міг би втікти з країни закордон, а крім того на волі він був би в небезпеці.

Конференція ВАКЛ обстоює право України на самостійність; обороняє Українські Церкви

Тайпей, Тайван. — У кінцевому комунікаті ХУІ Конференції Світової Антикомуністичної Ліґи (ВАКЛ) і ХХУІІ Конференції Антикомуністичної Ліґи Народів Азії (АПАКЛ), а також ІІІ Конференції Антикомуністичної Ліґи азійської молоді (АЯКЛ), які відбули свої наради від 3-го до 7-го серпня ц.р. у Тайпеї, і на яких, між іншим, широко обговорювались шляхи і засоби перемоги справедливости і досягнення остаточної мети — знищення комуністичної системи, учасники, делеґати із 105 країн і територій світу, підтримали аспірації українців.

Учасники у принципі погодились, що тверда постава президента З'єднаних Стейтів Америки Роналда Реґена і його Адміністрації проти комунізму і комуно-московської імперії, сприяє скріпленню вільних націй, творить більшу єдність і співпрацю проти комуністичної аґресії.

Делеґати вирішили апелювати до всіх вільних націй світу, що вони організувалися в сильний аліянс проти комунізму і звернулися до ЗСА, щоб вони випрацювали ґльобальну стратеґію, яка підвищила б оборонні заходи проти комуністичної інфільтрації й аґресії. Учасники апелювали також до вільних країн, щоб вони заперестали допомагати зброєю комуністам та щоб скріпили свою оборону й протидіяли совєтській експансії. Конференція закликала латиноамериканські країни дати всяку підтримку кубинським борцям, які змагаються проти комуністичного режиму Фіделя Кастра та підтримали всіх інших борців за свободу.

Конференція однодушно підтримала польських робітників у їхніх змаганнях і поневолені народи — України, Литви, Грузії, Болгарії, Румунії, Хорватії й інші у їх боротьбі за національно- державну незалежність.

Делеґати згаданої Конференції стали в обороні українських катакомбних Церков і звернули увагу на їх мучеництво в комуно-московській імперії. Вони висловили також свою підтримку рухові спротиву в Україні й інших поневолених країнах та переслали щирі привітання тим, які караються на довголітньому засланні за свої переконання.

У згаданій Конференції взяли участь представники Антибольшевицького Бльоку Народів і Европейської Ради Свободи.

Москва стоїть за атакою лівійців на американські літаки

Каїр, Єгипет. — Міністер оборони Єгипту потвердив у пресовому інтерв'ю, що за атакою лівійських літаків на американські літаки над заливом Сідра була московська рука. Росіяни не сподівалися, що реакція ЗСА буде така швидка й така вдала.

Міністер Мохаммед Абдель Галім Абу Хаццаля сказав: „Росіяни були за спиною Каддафі, наштовхуючи його заатакувати літаки Ф-14. Росіяни доручили йому виконати це, щоб знайти оправдання для свого глибшого заанґажування в справи Лівії та щоб могти перекинути до Лівії більше своїх дорадників і більше кубинців".

Єгиптяни свідомі того, що Москва вже від довшого часу переводить політику окружування Єгипту. В тій цілі вона не лише озброює на півночі Сирію, на сході Етіопію та Південний Ємен а на заході Лівію, але й

(Закінчення на стор. 3)

У світі

ВИСТУПАЮЧИ НА УРОЧИСТОСТЯХ ДЛЯ відзначення річниці державного перевороту 1969 року в Лівії, яким скинено монархічну владу й заведено теперішні порядки, полковник Муаммар Каддафі загрозив Америці, що якщо ще раз будь-які збройні сили ЗСА ввійдуть у води або в повітряний простір заливу Сідри, то він накаже лівійському летунству збомбити американські депо в Европі з атомовою зброєю. Він також заявив, що Лівія повинна закінчити свою невтральність і повністю об'єднатися з Москвою. Всім державам Середземноморського басейну, а зокрема Туреччині, Креті та Сицілії він загрозив тотальним знищенням від зриву атомових депо на терені Европи.

ЧИСЛО ВІЗ ДЛЯ ЖИДІВ В СССР, ЯКІ БАЖАЮТЬ виїхати до Ізраїля маліє кожного місяця, хоч число бажаючих виїхати зростає. В липні видано тільки 600 віз, що було найнижчим рекордом за останніх п'ять років, а в серпні вже тільки 400. Для порівняння треба подати, що в жовтні 1979 року видано 4,800 віз, а в найнижчому під оглядом виїзду жидів з СССР 1975 році пересічне місячне число віз було понад тисячу місячно. 1975 рік приніс був виїзд 13,000 жидів із СССР, а цей рік буде, на думку спеціялістів, значно нижчим.

ВАШІНҐТОН ПРИГОТОВЛЯЄ ОСНОВИ ДЛЯ майбутніх переговорів у справі роззброєння. Юджін Ростов, керівник Аґентства для контролі зброєнь і роззброєння, повідомив совєтського шарже д'афер у Вашінґтоні, Александра Безсмертника, що у майбутньому американці вимагатимуть у тих переговорах совєтської згоди на взаємну інспекцію і верифікацію місць і просторів, які вимагатимуть перевірки. Таку вимогу американська сторона висувала завжди, і дотепер росіяни завжди відкидали її. Москва твердила, що такі інспекції будуть засобом для шпигунства, а американці наголошували, що шпигунство буде непотрібне, коли на підставі договору кожна сторона буде зобов'язана повідомити про все партнера.

ДЕНЬ ПРАЦІ — ПІД ЗНАКОМ УКРАЇНСЬКИХ ІМПРЕЗ

Як у попередніх роках, так і цього року, наприкінці тижня в День Праці на Союзівці, Оселі Українського Народного Союзу, в Кергонксоні, Н. Й., відбуватиметься різноманітна програма, що її започаткує у п'ятницю, 4-го вересня ц.р., в год. 10-ій вечора, забава при звуках оркестри „Союзівка" під керівництвом Аліка Худодія та бубніста Дорка Сенчишина; конферансьє — Аня Дидик. У суботу, 5-го вересня, в год. 8:30 вечора відбудеться концерт в якому візьмуть участь наші видатні артисти. У першій частині програми цього концерту виступить балетний ансамбль „Сизокрилі" під керівництвом пріма-балерини і хореографа Роми Прийми Богачевської. Відтак присутні матимуть змогу почути сольовий виступ співака Павла Александра та гру на фортепіяні піяністки Юліяни Осінчук. Опісля в год. 10-ій цього ж вечора відбудеться забава при звуках оркестри „Червона Калина" та оркестри „Союзівка". У неділю, 6-го вересня, в год. 8:30 вечора знову буде концерт, у програмі якого виступлять відомі танцюристи, артисти американських танцювальних театрів — Нуся Мартинюк, Картер МекАдамс та співак Павло Александер. Ці оригінальні своєю програмою імпрези завершить забава, яка відбудеться в год. 10-ій вечора при звуках оркестри „Темпо"; конферансьє — Аня Дидик в асисті Романа Шведа.

Співак П. Александер виступить на Союзівці.

У цьому ж часі, — 5, 6, 7-го вересня, Центральна Управа Організації Державного Відродження України (ОДВУ) — голова д-р Б. Шебунчак — на Оселі ОДВУ ім. О. Ольжича в Лігайтоні, Па., з нагоди історичної події — 40 річчя вимаршу Організації Українських Націоналістів на Схід-Україну влаштовує Здвиг-Маніфестацію. У програмі: у суботу, 5-го вересня, в год. 3-ій по полудні — прилюдна конференція-панель на тему: „Роля і значення вимаршу ОУН на Україну в укладі тогочасних міжнародних політичних сил". Прелеґенти: інж. П. Бабак, д-р З. Городиський, проф. М. Михалевич, проф. д-р П. Стерчо; модератор панелю - ред. К. Мельник. У неділю, 6-го вересня: в год. 10-ій ранку — Божественна Літургія у православному обряді, в год. 11:30 ранку — Божественна Літургія в католицькому обряді, в 12:30 по полудні — Всенародна Панахида біля символічного Хреста-Могили за всіх поляглих і померлих за волю України; в год. 1:30 по полудні — святковий обід ; відкриття свята — проф. М. Михалевич; тостмастер свята — проф. д-р П. Стерчо. Відтак — Апель військових формацій. Опісля доповідь д-ра Марка Антоновича: „У 40-ліття вимаршу ОУН на Україну" та мистецька частина.

Під час довгого вікенду на Оселі СУМ-А в Елленвіллі, Н. Й., та на Оселі СУМ-А в Барабу, Виск., біля Чикаґо — 5, 6-го та 7-го вересня Спілка Української Молоді влаштовує 30-ий Всеамериканський Маніфестаційний Здвиг СУМ-А.

У програмі в Елленвіллі: п'ятниця, 4-го вересня — забава з танцями при звуках оркестри „Іскра". У суботу, 5-го вересня відбудеться: в год. 11:30 ранку — відкриття Здвигу, 1-ій год. по полудні — спортові змагання, в год. 6:30 вечора — виступ мистецьких одиниць. Увечері — забава з танцями. Гратимуть оркестри: „Іскра" та „Вечірній Дзвін" з Монтреалю, Канада. У неділю, 6-го вересня о 10-ій ранку — Служби Божі в обидвох обрядах; Архиєрейську Службу Божу в католицькому обряді відправить філядельфійський Митрополит Степан Сулик в сослуженні отців, а в православному — о. митрат Іван Ткачук. В год. 12-ій вполудне, в маніфестаційній частині Здвигу, святкове слово виголосить голова КУ СУМ-А д-р Аскольд Лозинський. У дальшій програмі Здвигу — виступ хору вишкільного табору під керівництвом Романа Левицького, монтаж вишкільного табору під керівництвом Іванни Кононів та виступ оркестри „Трембіта" з осередку СУМ-А з Монтреалю, Канада. В год. 1:30 по полудні — спортові змагання, в 7-ій вечора — виступ мистецьких одиниць та в 9:30 вечора — забава з танцями; гратимуть дві оркестри: „Вечірній Дзвін" і „Водограй".

Також у суботу, неділю і понеділок, 5, 6 і 7-го вересня у День Праці на Оселі ОДУМ-у „Київ" відбудеться закриття сезону з відповідною програмою та пікніком у суботу, 5-го вересня.

Д-Р НІНА СТРОКАТА-КАРАВАНСЬКА ВИСТУПИТЬ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Філядельфія, Па. (І.Ф.). — В неділю, 13-го вересня ц.р., о год. 4-ій по полудні тут, у приміщенні Українського Культурно-Освітнього Центру при 700 Сідор ровд в Абінгтон, Па., д-р Ніна Строката-Караванська, недавно прибула з Совєтського Союзу дисидентка, член Гельсінкської української групи і колишній в'язень совєтських концтаборів, виголосить доповідь на тему: „Ув'язнення в СССР очима лікаря". Доповідь спонзорує Українське Лікарське Товариство Північної Америки — Відділ у Пенсильванії. Організатори надіються на численну участь громадянства.

РЕДАКТОР ІВАН СВІТ ТЯЖКО ЗАХВОРІВ

Сієтел, Ваш. — Родина повідомляє, що ред. Іван Світ, автор відомої праці „Українсько-японські взаємовідносини" та багатьох інших книжок й брошур, довголітній співробітник щоденника „Свобода" — тяжко захворів і перебуває у місцевому шпиталі, де правдоподібно буде змушений пройти складну операцію. Члени редколеґії „Свободи" **бажають ред. І. Світові скорого повороту до здоров'я.**

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda"
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00. Для членів УНСоюзу 65¢ міс. За кожну зміну адреси — 50¢
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City N.J 07303

Яким повинен бути УККА?

В газеті „Америка", органі СУК „Провидіння" з 18-го серпня ц. р. появилася на першому місці стаття п. з. „Братські Союзи — пережиток?", за яку треба погратулювати її авторові, головному редакторові цього щоденника Мстиславові Дольницькому.

Автор цілком правильно підкреслює значення братських союзів, як у першу чергу громадських допомогових, а не забезпеченевих установ, які тому поверх 40 років разом із Союзом Українок покликали до життя Український Конгресовий Комітет. Був довгий час, коли братські союзи „були єдиними організаціями, які заспокоювали культурні потреби українських іміґрантів". Роля братських союзів не закінчилася і вони надалі є громадськими допомоговими установами. Покликавши до життя УККА — вони, братські союзи й СУА, надали цій новій керівній установі характер репрезентації української громади перед американською владою. Головне завдання УККА — „ширити правду про Україну й помагати українській справі". Українського Конґресового Комітету не вільно перетворювати у партійно-політичну установу ані на терен ривалізації окремих політичних середовищ. „УККА повинен залишитися установою громадського непартійного характеру і жадна політична партія, якою вона не була б, не повинна накидувати своїх думок усім, якщо вони справді думають по-державницьки". Цілком правильно автор стверджує, що УККА „не має формувати якісь пляни, якою має бути Україна", і цілком правильно таврує стан, в якому українську громаду репрезентували б „два чи три екзильні уряди". Так само правильним є ствердження, що, залишаючись громадською установою, УККА повинен шанувати провідну ролю братських союзів, які вмішають у собі членів різних партійно-політичних поглядів, та які, проте, стоять на тому самому патріотичному державницькому становищі.

Такий найкоротший зміст цієї обширної статті, під якою можна підписатися обома руками. Ті самі і їм подібні думки давно вже і неоднократно були висловлювані на сторінках „Свободи", органу Українського Народного Союзу, і приємно прийняти до відома, що висловлює їх тепер самотужки також орган Союзу Українців Католиків „Провидіння". Цілком правильно згадує теж автор, що теперішнім розладом в громаді стурбовані наші Владики, які прагнули б бачити згоду й гармонійну співпрацю усіх конструктивних сил української громади в ЗСА.

Плятформа Українського Конгресового Комітету Америки, на яку вказує ця стаття та яку не раз пропаґовано на сторінках „Свободи" — єдиноправильна: УККА — це організація організацій, організацій цілком самостійних із власними статутами, і начальна статутова місія УККА — це репрезентація перед американськими властями. Отож, це установа українців, американських громадян, це установа, яка не має втручатися в компетенції окремих політичних партій і не має розсварювати ґромаду контроверсійними політичними проблемами, а має діяти по лінії зазначених в статуті завдань. А вже в ніякому разі УККА не може підлягати будь-котрій одній політичній партії чи партійно-політичному середовищу, — тоді наче автоматично мусить наставати криза, бо членські організації УККА такого проводу не бажають собі і він не відповідає статутовому характерові УККА, поза і понад партійної громадської установи.

Автор правильно стверджує, що на такій плятформі легко порозумітися між теперішнім проводом УККА, що його обрала „більшість" XIII Конґресу, та опозицією, яка зформувалася у Комітет для Правопорядку в УККА. Проблеми існують на те, щоби їх розв'язувати. І бували та бувають у світі куди складніші проблеми, аніж ті, які виринули на XIII Конгресі Українців Америки. Якщо перестанемо ми, українці, поборювати одні одних, усі ті, які стоять однаково на самостійницьких позиціях, якщо припинимо неповажну мишодраківку, яка тільки радує наших ворогів та знецінює нас в очах усіх наших прихильників, то легко можна „договоритися". Бо всі постанови в УККА мусять прийматися на базі взаємного порозуміння і взаємної співпраці, а не майоризацією в голосуванні, підношенням рук за наказом партійних проводів.

Добре сталося, що не тільки пресові органи Українського Народного Союзу й Українського Братського Союзу, але й орган Союзу Українців-Католиків „Провидіння" уже займають однакове становище. Це добрий знак, який подає надію на злагоду в громаді, в якій настав розлад тому, що скривлено дійсний характер Українського Конгресового Комітету Америки.

М. Платковський

ЩО ВІЛЬНО МОСКВІ, НЕ ВІЛЬНО ІНШИМ

У момент, коли пишуться ці рядки (вечірні години 28-го серпня), виглядає так, що великий галас, який зчинено з приводу переходу військ Південної Африки кордонів Анґолі, був неоправданий і що ціла справа швидко закінчиться. Комуністичний уряд Анґолі виступив із твердженнями, що 45 тисяч південноафриканських вояків, супроводжувані танками і літаками, перейшли кордон Намібії до Анґолі з метою інвазії на цю країну. Мали б нібито місце завзяті бої поміж армією Анґолі і наступаючими вояками Південної Африки. Уряд Анґолі звернувся за допомогою до держав Африканської Єдности, до нинішнього голови т. зв. невтральних чи „незаанґажованих" держав, Фіделя Кастро, а також зажадав негайного скликання Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Цей уряд твердить, що аґресія Південної Африки може викликати навіть третю світову війну, перед чим не зупиниться Анґоля. Треба відразу зазначити, що допомогу Анґолі вже прирік ніхто інший, як диктатор Лівії, протектор всесвітніх терористів і вірний союзник, якщо не васаль Москви, від якої він одержує у дуже великому розмірі всебічне озброєння.

Північна Африка на початку не висловлювалася щодо тверджень анґольського уряду, але аж на третій день подала зовсім іншу версію того, що діється на кордонах Намібії і Анґолі. Згідно з цією версією, є це тільки „операція" (таких випадків уже було більше в минулому), скерована проти ліво-комуністичних партизанів, т. зв. СВАПО, що з території Анґолі діють проти нині устійненого порядку в Намібії, часто переходячи кордон цієї країни і діючи на її території. У цій „карній експедиції" під час якої знищено багато опірних пунктів партизан СВАПО, не брало участи аж 45 тисяч південноафриканських вояків і не було танків. Речники Південної Африки заявляють, що вони попереджали анґольських військовиків не втручатися в операції проти комуністичних партизанів, але ці останні, мовляв, не послухалися і перші заатакували південноафриканські формації, а тому відбулися бої і поміж цими останніми та відділами Анґолі. Тепер — за твердженням Південної Африки — її війська уже відходять на територію Намібії, але якщо їх заатакують знову анґольські вояки, то південні африканці будуть, мовляв, боронитися.

Для повної картини випадків треба сказати кілька слів про те, що собою являє Намібія і сама Анґоля. Отже Намібія, колишня колонія Німеччини з часів перед Першою світовою війною, знаходиться тепер під протекторатом Південної Африки, посідаючи чимало прихильників серед чорного населення Намібії. Намібія відділює територію Південної Африки від Анґолі. Уряд Південної Африки вважає, що якби Намібії дати повну незалежність і якби з її території відтягнути південноафриканські війська, то вона раніше чи пізніше стала б жертвою аґресії Анґолі, тобто, властиво, її протекторів — безпосередньо Москви чи за посередництвом кубинських військових формацій. За справу Намібії ідуть уже від довшого часу переговори в міжнародному маштабі. Не без активної участи держав західнього світу (Західня Німеччина, Англія, Франція) робиться масивний натиск на Південну Африку, щоб вона, так би мовити, „поступилася" з Намібії. Тут відіграє велику ролю загальнорозповсюджена нехіть до Південної Африки за її внутрішню політику т. зв. „апартайду", себто поділу поміж білим і чорним населенням: чорне населення, що численністю у кілька разів переважає біле, не допущене до справування влади в країні. Цю політику не раз осуджувано в міжнародному світі, не виключаючи і держав західньо-демократичного світу. До Південної Африки виявляють свою непримиренну ворожість африканські держави з чорним населенням, а особливо ті, що знаходяться під впливами Москви.

Анґоля, колишня колонія Портуґалії, порівнюючи недавно, здобула повну незалежність. Від того часу там відбувалися внутрішні непорозуміння і боротьба за владу. Її нинішній комуністичний уряд переміг своїх суперників лише за допомогою кубинських вояків, що прийшли на територію Анґолі за безумовною інструкцією з Москви. Сьогодні в Анґолі перебуває ще біля 20-ти тисяч кубинського війська. Державою фактично правлять московські дорадники в ранзі не раз генералів. Безсторонні джерела вказують на те, що нині в Анґолі перебуває також не менше двох тисяч інструкторів із Східньої (комуністичної) Німеччини, являючи собою не раз окремі військові відділи. Немає сумніву, що нинішній анґольський уряд тримається при владі лише завдяки своїм московським протекторам, що в свою чергу спираються на „допомогу" кубинських військових формацій. Зрештою, в Анґолі і досі тримаються антикомуністичні повстанці, відомі під назвою організації „Уніта", що є прихильні до Заходу, але маючи лише обмаль зброї, тримають під своїм контролем либонь чи не лише виключно лісові непрохідні простори. Якби не кубинські військові

(Закінчення на стор. 4)

Іванна Савицька

Стежка до самітного хутора

(Лист до Лесі)

Якими поштовими шляхами слати Тобі листа, люба Лесю?

Не гальмують отих шляхів ніякі сучасні штрайки, ні штучні мури, ні навіть кордони країн, тільки єдина відстань, страшна, незбагненна відстань звідсіль у те потойбіччя гальмує злуку з Тобою.

У пітьмі ночі, (коли пишу до Тебе листа), маленька цяточка — зірка майоріє високо на небі. Може вона послужить отою поштовою скринькою, до якої злине колись Твоя зефірна душа забрати туземну пошту.

А пошта буде велика, бо багато Твоїх читачів писатиме до Тебе листи.

Писатиме, й писатиме, як воно сталось оте моторошне нещастя, яке скупою лиш вісткою надійшло до наших газет.

— Чому нещастя? — причуваються ґейби Твої потойбічні слова. — Я ж найшла стежку додому, до рідної, доброї мами, і стежку рожеву найшла на вічно щасливий хутір, де розцвітає любов.

Я вже на тому світі, де нема страждань, і немає з рідними розлуки.

Ми згідні, Лесю, з Тобою, ми Тебе всі розуміємо.

Але осамітнений хутір, земний хутір, свідок щасливих хвилин, що прийшли, й відійшли метеором, як би й не було, чекатиме в тузі на Твої безшелесні кроки.

І коли приходитимеш, прилітатимеш квітяною стежиною по земну пошту, (маленька цяточка — зірка буде поштовою скринькою), заглянь колись на цей опустілий хутір, де цвітуть уже осінні айстри, що ти їх з Другом садила, де цвістимуть скоро сніжинки, і ранні білі дзвіночки, що віщують весну.

Тут на самітному хуторі, що втратив так скоро господарів, розцвітала колись Твоя омріяна квітка, квітка щасливої осені.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЩЕ У СПРАВІ ЕМЕРИТНИХ ПЕНСІЙ

ЗАПИТ: У справі західньонімецьких емеритних пенсій. У зв'язку із договоренням між урядами Західньої Німеччини і Америки у справі виплати старечої пенсії для колишніх працівників на терені теперішньої Західньої Німеччини під час і після Другої світової війни за час їхньої праці — я вніс свого часу відповідну аплікацію, як один із тих робітників. Покищо я емеритної пенсії не отримав, за вийнятком кореспонденційного візвання доповнити мою аплікацію відповідними, докладнішими даними щодо місця, часу, роду моєї праці та висоти заплати та виповнення відповідних формулярів і копій документів, що я і виконав. Чи можна довідатися як ця справа тепер мається? Чи вже комусь з аплікантів полагоджено позитивно його подання? Якщо так, яка є висота емеритної пенсії?

І. М. — Гат Спрінґ, Аркенсо

ВІДПОВІДЬ:

Це питання, важливе для тисячів наших колишніх робітників на терені Західньої Німеччини, які живуть тепер в ЗСА. Ви слушно порушили тепер це питання і ми постараємося дати відповідь згідно з інформаціями, що ми їх отримали з достовірних джерел (німецького консулярного заступства в Чікаґо включно). Справа договору між Західньою Німецькою Федеральною Республікою і Америкою, що у формі закону принятого законодатними тілами обох цих держав з обов'язуючою силою від 1-го грудня 1979 року є актуальна, на що Уряд Західньої Німеччини вставив до свого бюджету приблизну суму 6 більйонів німецьких марок. Німецькі консуляти з уваги на брак спеціяльних сил в основі не анґажуються у працях над поодинокими аплікаціями. Після отримання, скомплектування і доповнення потрібними даними аплікацій заінтересованих осіб на протязі минулого 1980 року, дотичні компетентні німецькі уряди зачали в цьому році виплачувати у поодиноких полагоджених випадках німецькі місячні емеритні пенсії з узглядненням залеглостей від 1-го грудня 1979 року для тих аплікантів, що покінчили 65-ий рік життя або стали нездібними до праці з причини недуги у скорішому віці. Вона — емеритна пенсія — є досмертна. Місячна виплата цієї платні виносить приблизно від 110 німецьких марок (при мінімум праці 18 місяців) до 250 німецьких марок, залежно від часу і роду праці, якщо мова про робітників, які працювали на ріллі або після війни в ІРО чи УНРРА, і якщо отримували платню від німецьких урядів (що переважно й було). Робітники деяких родів праці, як, наприклад, вуглекопи, отримують вищі ставки. Кожного року автоматично ці пенсіонери отримують певну відсоткову підвишку від стану інфляції.

Внески на признання німецької емеритної пенсії не є обмежені часом, кожен, хто має найменше 18 місяців праці на терені Західньої Німеччини (а не п'ять літ, як були спочатку деякі інформації), та десять літ і один місяць праці під американським соціяльним забезпеченням і має закінчених 65 літ (зглядно є

(Закінчення на стор. 4)

Лариса Дончук (Іваненко)

ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ ТОМУ...

Прочитала я в „Свободі" за п'ятницю, 7-го серпня ц. р. статтю про Фундацію, що її заснував відомий український діяч, правник д-р Роман Смук, як Фундацію ім. свого сина Р. В. Смука, який загинув у літунській катастрофі.

Прочитала і прилинули спогади...

Було це в п'ятдесятих роках, коли до Америки прибула з Німеччини велика кількість нас — „скитальців". Поміж ними було чимало колишніх совєтських підданих, які приїжджали на підставі неправдивих документів. Писали, що родилися в Польщі, або в Галичині, бо польські громадяни не підлягали примусовій репатріяції. По приїзді до вільної демократичної Америки деякі зі „східняків" захотіли перемінити в документах місце свого народження, не хотіли жити, хоч і невільною, неправдою. Коли ж вони приходили до еміґраційного відділу і просили виправити їхні документи, службовці, довідавшись про „фальшовані" відомості, зараз же виносили рішення: ці родини депортувати.

Жила я тоді в Чікаґо і там у мене була молода приятелька, вона як дочка священика, зазнала чимало поневірянь під совєтським режимом. В Німеччині їй пощастило закінчити медичні студії і тут вона захотіла виправити свої документи та й заявила в Іміґраційному відділі, що зі страху перед репатріяцією вона, не призналася, що родилася на території Російської імперії... Зразу ж було винесено рішення: депортувати... Часто її викликали до Іміґраційного відділу й питали: куди саме в Совєтському Союзі вона хоче, щов її репатріювали. І хоч вона категорично заявляла, що ніколи до СССР не повернеться, її викликали знову й знову з тими ж самими запитами. Ледве не довели бідну дівчину до божевілля...

Одного дня до мене на роботу зателефонував правник д-р Роман Смук і сказав, що в Чікаґо є багатодітна родина, батько якої признався, що вони приїхали завдяки „фальшованим" документам і їм грозить репатріяція до СССР. Вони ж заявляють, що краще умруть у вільній Америці, а до СССР не повернуться. Але ж закон, є закон!

Голова цієї родини, якого у Совєтському Союзі репресовано звернувся за порадою до Організації Колишніх Репресованих українців, скорочено ДОБРУС, а ця організація стала просити д-ра Р. Смука взяти на себе захист родини.

Д-рові Р. Смукові хтось із „добрусівців" сказав, що я особисто переживала примусову репатріяцію у таборі Маннгайм. Це було тоді, коли один з „діпістів" повісився на горищі, залишивши записку: „Я іду на родину..."

Д-р Р. Смук хотів, аби я свідчила на суді про примусову репатріяцію, коли буде розбиратися справа депортації цієї нещасної родини.

Хоч і на мені був той же „гріх" — неправильні відомості і нас з матір'ю теж могли репатріювати, якщо б дізналися, та я не могла відмовити і погодилася, лише просила д-ра Смука не телефонувати в цій справі мені додому, щоб моя мати яка пережила переслідування в „найдемократичнішій" країні, хоч тут не нервувалася, а пожила спокійно.

За кілька днів д-р Смук мене повідомив, коли буде суд і домовився з моїм начальством, щоб мене звільнили на той час з роботи.

Як у сні, бо дуже я тоді нервувалась, пам'ятаю кімнату, де відбувався цей суд. Там сиділа родина, яку судили за „фальшування" документів, біля друкарської машинки уроджена в Америці українка, яка була рятівницею для багатьох нас скитальців, на жаль, прізвища її не пам'ятаю. А в першому ряді, перед самим суддею, як головний свідок, сиділа я, поруч мене д-р Смук.

Присягала я, що буду говорити правду й тільки правду. Англійську мову я вже знала настільки, що могла порозумітися з суддею, який ставив мені запити. Розпитував, чому люди подавали, що вони польські громадяни а не признавалися у цьому що вони були російськими громадянами. Чи тому, що польська квота не дуже використовувалася, а їм конче хотілося попасти до багатої Америки?... Я ж, скільки могла, пояснювала, що тоді ніхто з нас і не мріяв про Америку, тільки люди боялися, щоб силою їх не повезли до ненависного Сталіна.

І ось такий запит судді: „А чи ви теж неправдиво писали про місце свого народження?" У мене одна думка переганяла другу: — сказати „так!" — нам з мамою грозить депортація, сказати — „ні!" — під присягою брехати??? Та тут я почула тихенький голос д-ра Смука: „Можете не відповідати!" — і я промовчала.

Після того суду мене повідомили „добрусівці", що родина, яку обороняв д-р Р. Смук, не буде депортована і мені було приємно, що і я хоч трошки їм допомогла.

Пройшов рік, а, може, й більше... Вже я заспокоїлася після свого свідчення в суді, як до мене знову обізвався д-р Р. Смук і

(Закінчення на стор. 4)

П. Т. Байбак

У СОРОКОВУ РІЧНИЦЮ ВИМАРШУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ В УКРАЇНУ

IУ

Міська управа. Головним бурмістром аж до евакуації (серпень 1943-го року) був відомий адвокат О. П. Семененко (недавно помер у Ню Йорку); його заступниками та головними пружинами в урядуванні були: інженер-архітект М. С. Сліпченко (живе в Арґентині), проф. В. Ф. Сеник, проф. М. Ф. Стратієнко. Останні двоє були: В. Сеник — колишній повітовий комісар Центральної Ради у Прилуках на Полтавщині (1917-1918 рр.); М. Ф. Стратієнко — колишній комендант Центральної Ради в Ольгополі (Поділля) — 1917-1918 роки.

Обласна Земельна Управа. Очолював проф. М. О. Вєтухів, а найближчим його співпрацівником були проф. І. О. Яковенко, доцент С. А. Бервицький.

Обласна Міська Управа. Духотворці — проф. В. В. Дубровський, і проф. О. І. Попов. Невтомні діячі: проф. Д. Ф. Соловей, проф. Х. С. Рябокінь, проф. М. М. Міщенко, проф. І. М. Крилов, доцент Т. Недужий, адвокат П. Т. Бузань, інж. Ф. П. Бульбенко.

Союз Українок. З повним правом і сумлінням можна кваліфікувати штаб СУ і кожну членкиню, як героїнь типу Жанни д'Арк і самаритянок. То були: проф. Є. В. Герасимович — галичанка, вдова по чоловікові, розстріляному ҐПУ (померла в Ню Йорку); О. Недужа, розстріляна з чоловіком і донькою в Ґестапо вліті 1942 року; проф. Л. П. Сулима-Бойко; дружина професора Ю. Г. Блохина-Бойка (живе в Мюнхені); письменниця Л. Ф. Рябченко (живе в Міннесоті, ЗСА); П. Х-ч (невідомо, що з нею). Усі вони в холоді та недоїдаючи всю свою енергію віддавали врятуванню людей від голоду, епідемій та дбали за дитячі захоронки. Всі вони належали до Організації Українських Націоналістів.

Обласна Кооперація. Організатором був заслужений кооператором А. І. Яременко, — недавно помер у Чікаґо. Його помічниками були Ф. Балинський та Грунь. Вони виконували місію порятунку людей від голоду.

Було б великим недоглядом в оцінці того часу і його явищ не згадати двох великих ділянок національно-духового пробудження і відновлення. Це газета „Нова Україна" і Українська Автокефальна Православна Церква.

Газета „Нова Україна

Уже в середині листопада 1941 року близько Сумської вулиці, де була Міська управа, діяли друкарня і редакція „Нова Україна". Організатором і ентузіястом її був П. А. Сагайдачний, галичанин, колишній побратим полковника А. Мельника з Корпусу Київських Січових Стрільців, ветеран УВО і ОУН. П. Сагайдачний був відповідальним редактором. Головним редактором був Всеволод Царинник (колишній редактор журналу „Пу-гу", живе у Німеччині); членами редакції були: дружина В. Царинника, Софія Щадківська, і брат Всеволода, Віктор Царинник; письменники: О. Варавва, Анатоль Гак (Антипенко), Павленко (псевдо проф. Ю. Г. Бойка) та інші. Це був мозковий штаб української еліти, а „Нова Україна" була сонцем і трибуною української самостійницької ідеї. Недарма на весні 1942 року совєтський бомбардувальник збомбив двічі подвір'я редакції, але невдало: тематика писань „Нової України" дратувала совєтських комісарів біля фронтової лінії. У летючках, скинених з бомбовика, писалося: „Оце вам, царки, варавви, гуки і всякі павуки". Зерна української самостійницької ідеї, засіяні серед українців Харкова і всієї Слобожанщини „Новою Україною", зробили злам і переворот у національній свідомості та політичній думці.

Працівники адміністрації, друкарні і редакції безнастанно перебували в облозі крайнього холоду, голоду і матеріяльних злиднів. Працювали пером у плащах і шапках. Коли в середині грудня наша районова управа і „Просвіта" зі слободи Мерефа привезла до редакції 1,5 тонни кукурудзи, зерна і бочку олії, цей наш самаритянський подарунок був одним із черги порятунком від голодової смерти для працівників газети. Всі були пухлі від голоду, але віддано стояли до останку на стійці служіння ідеї та народові.

Українська Автокефальна Православна Церква

По втечі совєтської армії, на звільненій від комуністів території Східньої України, як фенікс із попелу, почало творитися, вірніше кажучи, відроджуватися церковно-релігійне життя.

Довгий період атеїстичного совєтського режиму не вирвав з душі підсовєтських українців релігійних почувань і віри. Будови церков рідко де збереглися, бо в попередні роки вони були тотально нищені, висаджувані динамітом в повітря, або ж перебудовані для господарських служб. Релігійні люди довгі роки ховали у себе хрести, євангелії, ризи, епітрахилі і інше потрібне для Богослуження. Як гриби по дощі, почали відкриватися молитовні доми та церкви у пристосованих для тої мети будинках. Катастрофічно не вистачало священиків, бо всіх їх, душпастирів УАПЦ, комуністична влада фізично винищила по казематах НКВД, або в концтаборах, ще до голодного 1933 року, а остаточно „підшкребла" в роки „єжовщини" — 1937-38. Залишилися живими одиниці, глибоко замасковані та сховані під виглядом чорноморців, звичайних робітників чи ремісників.

Організатором та надхненником створення мережі УАПЦ у Харкові та на Слобожанщині був св. пам'яті В. В. Потієнко, колишній генеральний секретар Всеукраїнської Ради УАПЦ у Києві при Митрополиті В. Липківському. Чудом уцілів при житті Митрополит Теофіл Булдовський, відбувши перед війною п'ять років совєтських концтаборів.

УАПЦ, разом і одночасно з ідеєю і чинами ОУН, відіграла на Східніх Землях України колосальну ролю у пробудженні національної свідомости. Молитва „Боже, великий, єдиний" стала синонімом національного гимну „Ще не вмерла Україна".

(Продовження буде)

СУВОРА КОНТРОЛЯ НА ЦІНУ ПОМЕШКАНЬ у Джерзі Сити спричинила те, що багато власників будинків з кількома мешканнями в них взагалі покинули напризволяще свою власність, не маючи досить доходу з рентованих помешкань, щоб заплатити податки й мати такий-сякий прибуток. Протягом останніх **п'яти років 209** багатомешканевих будинків було так залишено, що коштувало місту 25 мільйонів недобору в податках, — сказав посадник Джерзі Сити демократ Джералд МекКанн. Тепер, у вівторок, 1-го вересня, голосами сім до двох змодифіковано цей закон вже восьмирічної давности в надії, що ці полегші для власників приваблять до міста підприємців — майбутніх власників будинків, що **в свою** чергу устабілізує цей „індустріяльний центр працюючого люду", яким місто було колись. Для мешканців Джерзі Сити, які рентують тут помешкання, це, одначе, не радісна новина, бо за квартири треба буде платити більше, ніж це було дотепер.

УВАГА! УВАГА!

УКРАЇНЦІ ВІРДЖІНІЇ та ОКОЛИЦІ!

Запрошуємо Вас на

INTERNATIONAL FESTIVAL

Richmond Coliseum, Exit 11, I — 64 & 95

Субота і неділя, 12 і 13-го вересня 1981 року від 12-ої дня до 9-ої веч.

Різнородні українські смакощі, окремі відділи з багатим крамом та експонатами українського мистецтва і культури.

Субота, 12 вересня — виступатимуть **танцювальні ансамблі: „ЛИМАН" — СУМ-А, Балтімор і „КАЛИНА" — Ричмонд.**

34-ий ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ — БРАТСТВО СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ — господарі української частини фестивалю.

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА при ОУА „САМОПОМІЧ в НЮ ЙОРКУ

Дирекція Школи Українознавства при ОУА „Самопоміч" в Ню Йорку повідомляє, що

НАВЧАННЯ в ШКІЛЬНОМУ РОЦІ 1981/82

РОЗПОЧИНАЄТЬСЯ

в СУБОТУ, 12 ВЕРЕСНЯ 1981 р., о годині 9-ій рано

Вписи до всіх кляс — від 1-ої до 12-ої, як також до передшкілля приймаються в **СУБОТУ, 12 вересня ц. р.** від год. 10:30 - 12.00 перед пол. в канцелярії Школи при 215 Е. 6-та вул Ню Йорк (вхід з площі Тараса Шевченка). Тел. Школи: (212) 533-0750.

Подаємо рівночасно до відома, що в цьому шкільному році буде відкрита при Школі Українознавства окрема кляса для дітей (у віці від 7-10 років), які не володіють українською мовою.

За ближчими інформаціями в справі кляси для англомовних дітей слід звертатися на повище подану адресу Школи, або телефонічно на число: (212) 626-2656.

ДИРЕКЦІЯ ШКОЛИ

Нема то як на Союзівці!

Оселі Українського Народного Союзу в Кетскильських горах біля м. Кергонксон, Н. Й.

ВЕЛИКИЙ ВІКЕНД ДНЯ ПРАЦІ

П'ятниця, 4-го вересня, год. 10-та веч.
ЗАБАВА *при звуках оркестри* **„Союзівка"**
під керівництвом **Аліка Худолія**
на бубнах **Дорко Сенчишин**
Конферансьє — **Аня Дидик**

Субота, 5-го вересня, год. 8:30 веч.
КОНЦЕРТ
Балетний ансамбль „СИЗОКРИЛІ"
під кер. **РОМИ ПРИЙМИ-БОГАЧЕВСЬКОЇ**
ПАВЛО АЛЕКСАНДЕР — *співак*
ЮЛІЯНА ОСІНЧУК — *піяністка*

Год. **10-та веч. — ЗАБАВА**
при звуках оркестри **„Червона Калина"**
і оркестри **„Союзівки"**

Неділя, 6-го вересня, год. 8;30 веч.
В програмі КОНЦЕРТУ відомі танцюристи-солісти: НУСЯ МАРТИНЮК і КАРТЕР МК АДАМС
Співак — **ПАВЛО АЛЕКСАНДЕР**

Год. 10-та веч. — ЗАБАВА
при звуках оркестри **„Темпо"**

Конферансьє — Аня Дидик
в асисті **Романа Шведа**

Субота, 19-го вересня 1981 року
ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

Год. 8:30 веч. — МИСТЕЦЬКА ПРОГРАМА,

Танцювальний ансамбль з Монтреалю
під кер. **ПЕТРА МАРУНЧАКА**
Вибір **„МІСС СОЮЗІВКИ" на 1982 рік.**

Год. 10-та веч. — ЗАБАВА
при звуках оркестри **„Союзівка"**
під керівництвом **Аліка Худолія**
на бубнах **Дорко Сенчишин**
Конферансьє — **Аня Дидик**

В царстві квітів Т.Орловської

До численних літніх малярських виставок у Гантері, Н.Й., долучилася цього літа мисткиня-малярка Тамара Орловська з Бостону.

Майже всі наші малярі, крім іншої тематики, залюбки малюють квіти, зокрема соняшники, що так нагадують нам Україну, країну соняшників.

Одначе, Т.Орловська малює виключно квіти у прерізних комбінаціях і насвітленнях. В імпресіоністичному стилі, пастелевими красками вона вичаровує світ квітів і в ньому живе, бо це — її замилування („габбі"). Незрівняна поезія різнокольорових квітів, що немов виринають з мряки, додає їм чару таємничости. Її царство квітів створює своєрідний настрій, що допомагає нам забувати щоденні турботи, милуватися незрівняною красою, що так прикрашує нашу землю й наше життя. Переважають ясні, світлі краски, але є й деякі темніші, що випливає з її „квітовідчування".

Тамара Орловська мала свою успішну виставку в Ню Йорку під патронатом Об'єднання Українських Мистців.

Побажати б нашій мисткині, закоханій у чарівний світ квітів, намалювати ще багато „квітучих картин", мати ще багато виставок і співзвучних ентузіястів царства квітів. Не маючи під руками каталогу виставки, не можу вирізнити картини, що мені найбільш сподобалися, але їх було багато.

Вкінці варто згадати, що ми привикли в нашій Україні скрізь любуватися квітами. На кожному місці росли різнокольорові квіти, хоч їх ніхто не сіяв. Коли я приїхав до Австралії, то з великим здивуванням побачив квіти тільки в городах, засіяні людьми, але на лугах, сіножаттях, при дорогах не видно було квітів. Подібно і в Америці, мало є самостійних квітів на полях і в лугах, чи в лісах.

І тому „царство квітів" так дуже нагадує нам нашу рідну землю, так буйно закосичену квітами від ранньої весни аж до осени. Ми ж бо так радо плекаємо живі квіти в хатах і милуємося картинами з квітами.

І.Д.

Увага! ФІЛЯДЕЛЬФІЯ І ОКОЛИЦІ! Увага!

Світличка при УЗХ у Філядельфії

ПРОГОЛОШУЄ

ВПИСИ ДІТЕЙ ДО СВІТЛИЧКИ

у четвер, 10-го вересня 1981 року від 10-ої год. ранку до 12-ої полудня

в приміщеннях Українського Освітньо-Культурного Центру

700 Cedar Rd., ABINGTON, Pa.

- **Світличка відбуватиметься три рази в тиждень — у вівторок, середу і у четвер, в год. від 9-ої до 12-ої дня, під проводом трьох учительок**
- Дітей принимається від 2½ років.
- Дитина мусить розуміти по-українськи і вміти висловити те, що найконечніше в нашій мові.

По ближчі інформації можна дзвонити до

Оксани Матли — голова — 1-215-355-9159

ДИРЕКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ при Церкві-Пам'ятнику в Бавнд Бруку, Н. Дж.

повідомляє, що

НАВЧАННЯ в ШКІЛЬНОМУ 1981/82 РОЦІ

розпочинається Молебнем у Церкві-Пам'ятнику в суботу, 12-го вересня 1981 р., в 10-ій год. ранку

Навчання буде відбуватися в нових приміщеннях школи в Домі Української Культури.

За інформаціями просимо звертатися до Дирекції Школи (О. Шевченко) на телефони: 201-725-5322 у вечірніх годинах або на 201-885-7124 під час дня.

ВИСТАВКА ОЛІЙНИХ ПРАЦЬ

ІВАННИ ПАРФАНОВИЧ

відбувається

в Баффало, Н. Й. в Butler Library

при State University College, 1300 Elmwood Avenue, Buffalo, N.Y.

від 1-30-го вересня 1981 року

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ ЗАЛЬЦБУРЗЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

ПОДАЄ ДО ВІДОМА, ЩО

СЬОМИЙ З'ЇЗД

БУВШИХ УЧНІВ ЗАЛЬЦБУРЗЬКОЇ ГІМНАЗІЇ І

ЗУСТРІЧ

З ШАНОВНИМИ ПРОФЕСОРАМИ

відбудеться **в днях 3-го і 4-го жовтня 1981 р. на Оселі УНСоюзу СОЮЗІВЦІ у Кергонксоні, Н. Й.**

ПРОГРАМА З'ЇЗДУ

Субота, 3-го жовтня 1981 р.

Реєстрація учасників .... 10:00 год. ранку
Обід .... 12:30 — 1:30 по пол.
Відкриття З'їзду .... 2:00 по пол.
Програма для вшанування пам'яті наших Професорів: МИКОЛИ МАТІЄВА-МЕЛЬНИКА і МИКОЛИ КОКОЛЬСЬКОГО — 2:30 п. п.
Доповідь д-ра ІВАНА ГОЛОВІНСЬКОГО
Сольо-спів МАРТИ КОКОЛЬСЬКОЇ-МУСІЯЧУК до слів поеми проф. Кокольського „Ранок" (музичне оформлення проф. ІГОРЯ СОНЕВИЦЬКОГО)
Рецитація — АННА ГОЛОВІНСЬКА-МАКСИМОВИЧ.
Наради та вибір нового Комітету — 3:30 — 5:30 по пол.
Коктейл .... 6:30 — 7:30 веч.
Бенкет, мистецькі виступи, забава — 7:30 веч.

Неділя, 4-го жовтня 1981 р.

Сніданок .... 8:00 — 10:00 ранку
Служба Божа і Панахида .... 10:30 ранку
Спільна знимка .... 12:00 дня
Спільний обід і закриття З'їзду .. 1:00 по пол.

Зголошення на З'їзд просимо висилати якнайскоріше, на адресу Союзівки:

UKRAINIAN NATIONAL ASS'N ESTATE
Foordmore Road, Kerhonkson, N.Y. 12446. Tel. (914) 626-5641

Олександра Хоркавців-Яськів *голова* — **Лідія Юрків-Белендюк** *секретар*

Ратґерський університет...

(Закінчення зі стор. 1)

інської народної спадщини. Дораджуваний підручник для студентів тут буде книжка Р.Б.Климаша „Тяглість і зміна: українська народна спадщина". А в проєктах, виконаних у терені, студенти могтимуть робити досліджування з народного життя, релігійних традицій і народної творчости в північному Ню Джерзі тощо.

Курс — керівництво галерією і техніка виставок, дасть теж три кредити. Керівник Стюарт Вайт. Тут поруч з усім потрібним для успішности курсу студенти матимуть практичну змогу **на весні організувати особисто українську експозицію**, про яку згадано вище.

Курс — вступ до музейного тренування, ведуча — д-р Гілдрет Йорк.

Курс — світова музика, три кредити. Ведуча інструкторка — д-р Пандора Гопкінс. Тут плянується великий наголос на українську музику, як частину етномузикології. Студентів заохочуватиметься до збирання і записування зразків української музики, і це все буде збережене в Ратґерському Архіві народного життя, щоб цими матеріялами могли пізніше користуватися кваліфіковані одиниці й організації. В той спосіб ініціятори цього діла сподіваються покласти тверді підвалини під організацію сильної українознавчої секції в Ратґерському університетському архіві. За інформаціями слід телефонувати: (201) 648-5356 або (212) 941-2778.

Курс — інструкції гри на бандурі; один кредит; курс веде Юліян Китастий. Ратґерський університет — це єдиний університет в Америці, а може й у вільному світі, який дає можливість академічного вивчення цього прастарого українського інструменту. На курс приймають і початківців і заавансованих студентів.

Курс — „Бандуристський Хорал" Ратґерський; один кредит; інструктор Юліян Китастий. Студенти — бандуристи, середнього вміння й заавансованого, запрошуються до членства в цьому артистичному гуртку, як теж студенти українського співу. Цей хор-ансамбль виступатиме на різних етнічних концертах Ратґерського університету на весні. За інформаціями звертатися: **(201) 648-5456 або (212) 941-2778.**

Курс — вступ до української літератури; три кредити, **інструкторка д-ра Мирослава Т. Знаєнко.** Цей курс включатиме історію української літератури від найдавніших часів, епіку середніх віків і вибрані твори Котляревського, Шевченка, Куліша, письменниці Марко Вовчок, Мирного, Франка, Лесі Українки, Коцюбинського, Стефаника, а з новіших — Тичини і Рильського. Курс вестиметься обома мовами в разі потреби.

Координаторами „Проєкту українського народного життя" є проф. Тарас Гунчак з відділу історії Ратґерського університету в Нюарку і д-р Дейвид С. Коген з „Програми: народне життя" з Нюджерзької Історичної **комісії в Трентоні. За дальшими** інформаціями слід дзвонити на число д-ра Д.С. Когена: (609) 292-6062.

На середу, 9-го вересня, заплановано зустріч зацікавлених цим проєктом студентів з членами відповідних факультетів, о 1-ій годині по полудні, в кімнаті ч. 342, Канклін Голл в Ратґерс — Нюарк кемпусі.

Москва стоїть...

(Продовження зі стор. 1-ої)

насилає до тих країн своїх військових і поліційних дорадників. Всюди, де Москва тільки поставить ногу, вона зразу береться до реорганізації поліції і служби безпеки. Таким чином вона хоче мати вплив і користати зі зв'язків з місцевими органами безпеки. Рівнорядно з тим інші групи росіян є призначувані до реорганізації й вишколу військових частин.

В сусідніх до Єгипту країнах ці операції посунулися вже дуже далеко й росіяни переходять до вищої стадії свого заанґажування, тобто до доручення тим своїм сателітам виконувати різні завдання. Через те Єгипет не має іншого виходу, як організувати відповідні протизаходи.

Протизаходи Єгипту йдуть у двох напрямах: внутрішньополітичному та військовому. Внутрі Єгипту президент Анвар ель-Садат усуває внутрішні суперечності між магометанами та християнами, заводить спеціяльні реформи, індустріялізує та перебудовує економічну систему Єгипту, в військовій ділянці побіч приспішення дозброєння, яке є уможливлене американською допомогою, відбувається інтенсивний перевишкіл єгипетських вояків у модерній тактиці та вживанні нової зброї. В цьому відношенні Єгипет має, мабуть, найкращі збройні сили на Близькому Сході і в цьому є його гарантія безпеки й дальшого розвитку, як підкреслив міністер оборони Хаццаля.

ВИПРАВЛЕННЯ СУТТЄВИХ ПОМИЛОК

У „Свободі" ч. 166 з 3-го вересня ц. р., в авторській статті Володимира Левенця п. з. „Про подорожі в Україну, пріоритети у політиці і підступи Москви" трапилися суттєві помилки. Було надруковано: „Батьківщино, якими великими ти родиш душі тих, що тебе справді люблять", а має бути: **робиш** душі тих, що тебе справді люблять". В іншому місці, у третьому розділі говориться: „зрушити українські традиції", а має бути: **здушити**. У цьому ж параграфі і третьому відступі говориться: „про який повинні туристи пригадувати", а має бути: **туристам** пригадувати.

В ТРИНАДЦЯТУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ НЕВІДЖАЛУВАНОЇ ВТРАТИ

нашої Найлюбішої ДОНІ

бл. п.

ЛАРИСИ ОКСАНИ ЦЕЛЕВИЧ

буде відправлена

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА з ПАНАХИДОЮ

в понеділок, дня 7-го вересня 1981 року, о год. 7:30 ранку

в соборі святих Володимира й Ольги в Чікаґо, Ілл.,

до участи в котрих і про молитви запрошує — АНДРІЙ М. СТЕЦЮК, вітчим

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ нашого Найдорожчого МУЖА І БАТЬКА

бл. п.

МИХАЙЛА МАҐІСА

буде відправлена

СЛУЖБА БОЖА

в суботу, 5-го вересня 1981 р., о год. 7:15 ранку

в українській католицькій церкві

св. Івана Хрестителя в Нюарку, Н. Дж.

при Санфорд Авеню

Просимо про молитви.

ДРУЖИНА І ДІТИ

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ ПІСЛЯ СМЕРТИ нашої Найдорожчої ДРУЖИНИ І МАМИ

бл. п.

ЛІДІЇ МАРІЇ з ГОРБАЧЕВСЬКИХ НОСИК

будуть відслужені

ЗАУПОКІЙНІ СЛУЖБИ БОЖІ з ПАНАХИДАМИ

о год. 10-ій ранку, в суботу, 12 вересня 1981 року

в церквах:

Торонто, Канада — у церкві св. Покрови при Лідс вулиці;

Вінніпеґ, Канада — у катедрі св. Володимира та в Нюарку, ЗСА — в церкві св. Івана Хрестителя.

Про участь і молитви за душу Покійної просять:
ІВАН — муж
ІРИНА — донька
та члени Родини в ЗСА, Канаді й Україні

Ділимося сумною вісткою зі Земляками, Друзями і Приятелями, що несподівано, на 80-му році життя, 1-го вересня 1981 року відійшов у Вічність

наш Найдорожчий

ЧОЛОВІК, ТАТО І ДІДУСЬ

бл. п.

ПАВЛО КОВАЛЕНКО

ПАРАСТАС відбудеться в п'ятницю, 4-го вересня 1981 року в українській православній церкві св. Покрови при 12-ій вул. і Овклейн Авеню, Філядельфія, Па., о год. 7:30 веч.

ПОХОРОН в суботу, 5 вересня 1981 р., о год. 9-ій ранку — СЛУЖБА БОЖА, а опісля на український православний цвинтар св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Горем прибиті:
дружина — ПЕЛАГІЯ
донька — МЕЛАНІЯ КАРДАШ з чоловіком ІВАНОМ
внук — МИХАЙЛО

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що 1-го вересня 1981 р., упокоївся в Бозі

наш Найдорожчий МУЖ, БАТЬКО, ДІДО І БРАТ

бл. п.

МИХАЙЛО КУЗЬМІНСЬКИЙ

на 66-му році життя, народж. в Перемишлі, Україна.

ПАНАХИДА в четвер, 3-го вересня 1981 р., о год. 7:30 веч. в похоронному заведенні Насевичів при Френклін і Бравн вул., Філядельфія, Па.

ПОХОРОН в п'ятницю, 4-го вересня 1981 о год. 8:30 ранку з того ж заведення до катедри НЗПД Марії, о год. 9-ій — СЛУЖБА БОЖА, а опісля на цвинтар на Факс Чейс.

В глибокому смутку:
дружина — ГАЛЯ з дому ГАВРИХ
син — ПЕТРО
донька — ЛЮБА ЧОРНОДОЛЬСЬКА з чоловіком АНДРІЄМ
внуки — ВЛОДУНЬО І ТЕРЕНЯ
сестри — ЗОНЯ І ІВАНКА
брат — ЛЕВКО
і Родина в Україні

Замість квітів на могилу проситься складати пожертви на Українські Студії в Гарварді або Патріярший Фонд.

Чверть століття...

(Продовження зі стор. 2-ої)

запропонував, щоб я подала заяву на громадянство, для отримання якого я мусила пройти через суд і признатися, що я приїхала до ЗСА на підставі неправдивих документів та пояснити, чому ми міняли наші відомості. Казав д-р Смук, що вже Іміграційний відділ зрозумів нашу трагедію, але все треба провести через суд, щоб те узаконити. Обіцяв, що буде мені допомагати ввесь час, коли я буду проходити різні стадії цього процесу.

Я погодилась... І ось д-р Смук повідомив, щоб я такого то дня з'явилася до Іміграційного відділу з свідками — американцями і була готова до процедури одержання американського громадянства через суд.

В призначений день приїхала я куди мені було сказано з своїми свідками і там зустріла д-ра Смука, який зразу ж узяв мене під свою опіку. Зробили відбитки пальців, переслухали свідків, а тоді мене запросили до кімнати, де вже чекав представник Іміграційного відділу зі записувачем. Він попросив, щоб я розповіла про своє життя у Совєтському Союзі, де мене, як дочку священика, „цькували" з самого дитинства. Мої розповіді записувано на магнітофонну стрічку. Через кілька днів після цього мого свідчення, мене повідомив д-р Смук, щоб на другий день ранком я прибула до суду і там суддя вирішить про надання мені громадянства.

На другий день, приїхавши до будинку суду, я зустріла там д-ра Смука і представника Іміграційного відділу. Мусіло виглядати так: я подаю прохання про одержання громадянства ЗСА, а Іміграційний департамент мене оскаржує за неправильні відомості, по яких я прибула до Америки. Моїм оборонцем був д-р Смук і він доказував, що нас примусили в документах міняти місця народження умови, які склалися після Другої світової війни, коли за Ялтинською Угодою всіх нас, що народилися на території Совєтського Союзу чи колишньої Російської імперії західні альянти мусили репатріювати до СССР, хоч би й силою.

Сиділи ми у великій залі суду й чекали нашої черги... Нарешті кличуть мене до судді, а зі мною представника Іміграційного відділу і д-ра Р. Смука. Дуже я тоді хвилювалася і докладно не пам'ятаю, що говорив суддя і що я відповідала. Пам'ятаю лише, як суддя сказав: „Я знаю большевиків з часів Першої світової війни, вони з того часу нап'яраще не змінилися"... Привітав мене з американським громадянством і потис мені руку.

Привітали мене й представник Іміграційного відділу та д-р Смук, який пояснив, що це був, як він сказав, прецедент. Після цього „східняки", які хотіли виправити в документах відомості про місце народження, зверталися до д-ра Смука і він їм допомагав в одержанні громадянства ЗСА. Для цього був даний якийсь термін і колишні громадяни СССР користувалися з такої нагоди.

Пригадавши те, що було чверть століття тому і тепер я дякую д-ві Р. Смукові, що допоміг мені, а разом з тим іншим „східнякам" виправити наші неправильні документи й отримати громадянство.

Хочу ще додати, що д-р Смук, як представник ЗУДАК-у в Европі, знав краще від інших працівників цієї допомогової установи обставини, в яких опинилися ми — колишні підсовєтські громадяни. Розуміючи це, він і тут заопікувався нами, заляканими, загубленими в чужій країні, прийшов нам в допомогу зі своїм правничим досвідом та й допоміг багатьом із нас стати законними громадянами ЗСА.

НЕЩОДАВНІЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ВИСНОВОК із Пентагону, що є бар'єром для совєтів у їхньому намаганні „наздогнати й перегнати" ЗСА і Захід у технологічному відношенні — є відсутність по бюрах скрізь у СССР копіювальних бюрових машин, яких так дуже густо усюди в Америці й західньому світі взагалі. До цього висновку дійшли пентагонські дослідники у найновішій студії по цьому питанню, — подає „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт".

Пам'яті славної землячки

Смерть — закономірне явище в людському житті, останній акт людської мандрівки на цій землі. Смерть — це брама, через яку кожний мусить перейти з життя земного фізичного до життя невідомого-духового. І хоч кожний знає, що ніхто не може уникнути тієї зустрічі зі смертю, то все ж таки втрата людини через смерть, викликає біль і жаль, особливо тоді, коли відійшов від нас хтось, кого ми любили, хто був для нас дорогий, до кого ми мали пошану, з ким ми дружили, з ким ми мали спільне заінтересування, чи з ким нас в'язало близьке походження.

Такий біль і жаль викликала в мене вістка про несподівану смерть моєї близької землячки св.п. Лесі Лисак, з якою в'язала мене багато років дружба, базована на ідентичних заінтересованнях, однакових політичних поглядах, а особливо на тій любові, яку ми обоє мали до нашої спільної вужчої батьківщини - Зборівського повіту, в якому ми народились, виростали, провели свою молодість і хлібом та повітрям якого ми кормили своє тіло, загартовуючись до тих жорстоких воєнних днів, які мали прийти.

Зі св.п. Л. Лисак я познайомився через „Свободу". Десь на початку 1970 року я прочитав її есей у „Свободі" (не пам'ятаю назви), в якому вона заторкнула знану мені місцевість чи село. Я написав їй листа, знову ж через „Свободу" подякував їй за такий гарний та зворушливий есей, і від того часу почалося наше знайомство. Ми часто обмінювалися листами і коли вона виявила бажання мати свій літературний вечір в Лос Анджелосі, я допоміг влаштувати такий вечір, що з повним успіхом відбувся 5-го березня 1972 року. При особистій зустрічі я ще більше пізнав її ніжний характер, сантиментальну вдачу і її любов до всього рідного.

Одного дня ми поїхали до знаного атракційного місця, де колись була оселя робітників, які шукали золото. Очевидно, що сьогодні те атракційне місце має всі модерні розваги атрибути, але й та старинна оселя залишилася непорушною, як свідок тодішнього життя і побуту. В тій сторічній оселі є, між іншим, також і шкільне, одноклясове приміщення, точно таке саме, як воно було по селах Галичини між двома світовими війнами. Св.п. Леся ходила по клясі поміж лавками, гладила їх, немов голівки дітей, а з її голубих очей капали сльози. Те шкільне приміщення нагадало їй її молодість, коли вона в таких клясах вчила дітей по селах Зборівського повіту.

Св. пам'яті Леся Лисак, була не тільки талановитою та плодовитою письменницею, але також прекрасним знавцем психіки селянської душі, того твердого селянського характеру, з яким вона кілька років ділила долю і недолю та який вона описала у своїх новелях, есеях і оповіданнях. Маючи феноменальну пам'ять, вона в деталях відтворила традиції галицького села зі всіма його нюансами: мовними, побутовими, культурними, релігійними, обрядовими, зі селянською філософією включно. Вона любила всіх і все: людей, звірят, квіти, дерева, природу, а понад усе свою рідну землю, з якою вона ніколи не переривала зв'язків. У всіх її творах основним мотивом є любов, співчуття, милосердя та жаль за втраченою батьківщиною. Спеціяльною увагою у її нарисах користувались ті, які підіймали червону калину, ті, які в чужих униформах клали своє молоде життя в обороні рідної землі на брідських полях, ті, які ще багато років після закінчення війни завдавали ворогові дошкульних втрат і яких називали „лицарями абсурду", ті, які по тюрмах і на засланнях і далі продовжували боротьбу з ворогом, хоч іншими методами.

Доля не була ласкавою до неї. Смерть батька, мужа матері — були для неї болючими ударами, а особливо смерть матері, яку вона не тільки любила, але й обожнювала і в честь якої вона назвала одну зі своїх книжок „Срібна Мадонна", але вона мужньо сприймала ті удари, бо, бувши глибоко релігійною, вона завжди підчинялася Божій волі. Не впадала в розпач, хоч у листах її до мене часом можна було відчути нотки меланхолії та зневіри. Жалілася, як і всі письменники, на мале заінтересування читачів її творами, і за кожною нововиданою книжкою обіцяла собі, що це вже остання, але коли все ж таки певна кількість книжок розходилася, вона знову сідала за машинку і тонкими пальцями клала свої думки на білий папір.

Вона ніколи не фантазувала, не шукала за героями до своїх творів десь у нереальному світі, не видумувала їх для сенсації, ні, вони були реальними особами з її оточення, серед якого вона працювала, жила, з того оточення, в якому вона була активною учасницею — в минулому чи сучасному — і дуже часто вона була головною героїнею, хоч під різними іменами.

Працюючи, як всі ми тут, на життя, вона все ж таки знаходила час, охоту і силу творити духові вартості, дописуючи до різнорідних газет та журналів, а крім того, видати ще й чотири збірки своїх новель, нарисів і оповідань.

Остання її книжка „Стежка до дому" — її власна автобіографія від дня народження аж до вибуху німецько-совєтської війни. Вона не розказує в тій книжці про себе в формі автобіографічного оповідання, але у формі діялогу між нею, а її духовою двійничкою Ренею. Вони обоє йдуть минулими стежками своєї молодости через болота і сніги, через ліси і поля, через вибоїсті дороги та „цісарські гостинці", селами, містечками, дорогого для них Зборівського повіту.

Шлях їх починається у маленькому селі Вірлів, де св.п. Леся вперше побачила світ в родині сільських учителів. Далі — крутими стежками через Білоголови, Залізці, Кудинці, Розгадів, Чистопади, Золочів, Млинівці, аж до Дівочої гімназії у Перемишлі. Коли прийшлось покидати рідну землю, шлях був ще довший, бо не тільки через цілу Галичину і половину Европи, але через океан до Америки, а закінчився він цілком несподівано на цвинтарі в чужому місті Лакавана, Нюйоркського стейту.

Чужа земля прийняла до себе тіло, яке ніколи їй не належало, бо св.п. Леся, хоч фізично мусіла покинути рідні подільські лани та пахучий чорнозем, духово завжди була там, коло своїх солом'яних стріх, плакучих верб, сільських кляс, маленьких школярів, завжди була серед того народу, з якого вона вийшла і який вона до безтями любила. Вона жила тут тільки фізично, а в кожній деревині, в кожній квітці, в кожнім листочку, вона вбачала щось рідного, щось знайомого, щось, за чим вона завжди тужила, — вбачала відблиск рідної природи.

Вона тужила за тою хвилиною, коли вона зможе ще раз походити тими стежками, якими вона ходила в молодості, вдихати аромат того чистого подільського повітря, напитися свіжої джерельної води зі сільського колодязя, з'їсти житнього разового хліба з доморобним маслом, любуватися чарами літньої ночі та слухати найкращої співучої симфонії: кумкання жаб та спів соловейка. Не судилось... Невблагана смерть перервала нитку життя великої доньки Зборівського повіту, вирвала золотий колосок із широких подільських ланів і заховала оцей скарб у чужій землі.

Можливо, котрогось дня вітер з України принесе на її могилу листочок синіх, як і її очі, волошок, які вона так любила, і шепотом розкаже їй про ті зміни, які зайшли на її батьківщині під час її відсутности там.

Для нас, тих, які її знали і які читали її твори, вона залишиться назавжди прикладом мужности, сильної волі, працьовитости та взірцем, як треба любити свій нарід, свою батьківщину, свої традиції, свої звичаї.

Твоя книжка „Стежка до дому" не запровадила тебе, Лесю, до того дому, про який ти мріяла, але вона, напевно, запровадила тебе до того дому, в який ти щиросердечно вірила; до того дому, який наш небесний Отець побудував для таких як ти. Звідтіля тобі краще буде видно тіовівні твою любов'ю стежки на рідних подільських дорогах. Ти переходила багато кордонів і той останній ти перейшла без болю та страху — нагло і несподівано. Поза тим кордоном існує царство невідомого, але ти завжди сильно вірила, що це є царство щастя. Ти не мала багато щастя тут, на землі, і тому заслужила собі на те щастя там, за тим кордоном. Бог вложив у Твоє тендітне тіло сильний дух і такою ти залишишся у пам'яті тих, які тебе знали. Тому спи спокійно і нехай та чужа земля, яка прийняла тебе у своє лоно буде тобі легкою, а пам'ять про тебе залишиться в тих творах, які ти нам залишила. Наш жаль за тобою ми гамуватимемо прикладом тієї любови, яку ти мала до рідної землі.

Я. Тростянецький

Що вільно...

(Продовження зі стор. 2-ої)

відділи з московськими і східньонімецькими „інструкторами", то ледве чи комуністичний уряд справляв би тепер владу в Анголі. Зрештою, приклад Анголі (разом з Південним Єменом та Етіопією) не раз цитується в західній, антикомуністичній пресі, як наглядний доказ того, як СССР здобуває собі союзників в Африці, „визволюючи" окремі народи цього континенту...

Комуністичний уряд Анголі з гордістю заявив, що якби не завзята постава ангольського регулярного війська і не загальне осудження світової опінії і поодиноких держав, то Південна Африка продовжувала б свій наступ на території Анголі. А так цей, мовляв, підступний замір південноафриканських расистів не вдався. Але, відкликаючись до Ради Безпеки ООН, Ангола очікує, що Південну Африку суворо засудять держави всього світу.

І, справді, малощо не першим осудив поступовання Південної Африки (коли ще ця остання не подала від себе жадних вияснень) західньонімецький міністер закордонних справ, Геншер, жадаючи від неї негайного виведення своїх військ з території Анголі. Те саме зробила Англія й інші.

Який висновок треба зробити з цього інциденту на кордоні Намібії й Анголі? Не треба вдаватися в оправдування Південної Африки за її політику як в Намібії, так і в себе дома щодо згаданого вище „апартайду". Треба звернути увагу на те, що Ангола стала безумовно жертвою російсько-совєтського імперіялізму в світових маштабах. Її територія має велике стратегічне значення. Разом з іншими африканськими державами, що „мирними" засобами дісталися в орбіту московських впливів, вона становить велике загроження для морських шляхів, що ними мусить користуватися Захід. І вона сталася жертвою зовнішньої агресії. Але вона не може визволитися із залізних обіймів в СССР. Яким чином можуть чи мають шанси, справді, визволитися ті держави й народи, над якими панує імперіялізм Москви?... Вони ледве чи мають такі шанси, бо Захід, як це гротескова не виглядає, не тільки не приходить з допомогою справжнім жертвам безпосередньої чи посередньої агресії з боку СССР, але й ще осуджує тих, які у власній обороні починають якісь кроки проти тих, які являють собою вислужників Москви.

Ну, звичайно, шкода, що в даному випадкові виступила „непопулярна" Південна Америка. Але чи було б інакше, якби на місці південної Африки йшлося б про когось іншого? Прикладом, візьмемо Польщу. Її сучасна трагедія ще не скінчилася. Що буде, якщо Москва таки пустить свої танки на Польщу? Ну, звичайно, як Польща буде боронитися, то її принаймні не осудять за це. Але — чи прийдуть їй з допомогою?...

ЩЕ У СПРАВІ ЕМЕРИТНИХ ПЕНСІЙ

(Продовження зі стор. 2-ої)

нездібний до праці) має право кожночасно вносити свою аплікацію (також вдови або малолітні сироти по робітниках).

Повільне полагоджування аплікацій на німецькі емеритні пенсії є спричинені несподіваним численним їх напливом, до чого німецькі дотичні уряди не були як слід приготовлені.

Виплати німецької емеритної пенсії в Німеччині не підлягають тутешнім податкам, як також не мають жадного впливу на отриману сьогодні чи в будуччині, емеритуру з американського соціяльного забезпечення чи з іншого джерела.

З Чікаго, де тамошня Ліга Американців Українського Походження дуже вчасно зактуалізувала і поінформувала в українській пресі, м. і.у „Свободі" в грудні 1979 року українських читачів про справу німецьких старечих пенсій, довідуємося, що в цьому році (від березня 1981 року) поверх 30 аплікантів на терені Чікаго та сусідніх стейтів вже отримує свої місячні пенсії, і з кожним місяцем випадки признавання її є частіші. Очевидно, першенство мають вчасно внесені аплікації. На жаль, робітники, які працювали під час війни на терені теперішньої Австрії, Східньої Німеччини, Польщі (прилучені землі), Чехо-Словаччини (Судети), Франції (Альзація-Льотарингія) тоді Німецького Райху не підлягають згаданому законові. В єдиних лише випадках праці в Східній Німеччині, час (не зарібок), може бути доданий до праці в Західній Німеччині, якщо кому бракує до вимаганого мінімум часу праці. Справа пенсій у Західній Німеччині може для декого маловажна, має в основному поважне значення для тих, які живуть з американських старечих пенсій, бо мати в запасі також німецьку чи іншу емеритуру, наприклад, англійську чи бельгійську, нікому не зашкодить, а навпаки, може стати у пригоді.

Володимир Ничай
Чікаго, Ілл.